

Obitelj i roditeljstvo u kontekstu teologije i duhovnosti

Vito Čapeta, univ. bacc. phil.

Ateneo Pontificio Regina Apostolorum, Rim, Italija

E-mail: vito1capeta@gmail.com

ORCID: 0009-0009-7369-3884

Sažetak

Obitelj je zajednica muškarca i žene i nikako drugačije, to je antropološka činjenica koja nalazi svoje temelje u samome Božjem stvaranju. Obitelj je preslika Svetoga Trojstva zato što je svaki čovjek stvoren na sliku i priliku Božju. „Plodite se i množite i zemlju napunite“. Temelji obiteljske zajednice jesu ljubav i otvorenost novom životu. Poziv na roditeljstvo treba biti u odgovornosti i uz poštivanje Božjih zapovijedi. Sveto Pismo nam nudi brojne naputke prema kojima se brak i roditeljstvo isplati živjeti. Živimo u vremenu velikih izazova i kriza u kojima se pokušava servirati da je obitelj zajednica između muškarca i muškarca, između žene i žene, između čovjeka i nekog objekta i to se sve želi staviti na jednaku i to ontološku razinu. Na kraju članka se opisuju čimbenici koji formiraju krizu obitelji u današnjem društvu. Obitelj je temeljna sastavnica društva oko koje se vodi i duhovni rat – Gospa Fatimska je rekla da će se posljednja bitka voditi između sotone i obitelji.

Ključne riječi: duhovnost, obitelj, roditeljstvo, teologija

Family and parenthood in the context of theology and spirituality

Summary

A family is a union of a man and a woman and no other way, it is an anthropological fact that finds its foundations in God's creation itself. The family is an image of the Holy Trinity because every human being is created in the image and likeness of God. "Be fruitful and multiply and replenish the earth." The basis of a family union is love and openness to new life. The call to parenthood should be in responsibility and with respect for God's commandments. The Holy Scriptures offer us numerous instructions according to which marriage and parenthood are worth living. We live in a time of great challenges and crises in which we try to serve that the family is a union between a man and a man, between a woman and a woman, between a man and an object, and we want to put all of this on an equal and ontological level. At the end of the article, the factors that form the family crisis in today's society are described. The family is the fundamental component of society around which a spiritual war is fought - Our Lady of Fatima said that the last battle will be fought between Satan and the family.

Keywords: spirituality, family, parenting, theology

1. Uvod

Obitelj je zajednica između muškarca i žene. Naravno, znamo da su obitelj i brak antropološka činjenica, a time i društvena i kulturna činjenica.¹ Sve se to može sažeti u jedan izraz, da je obitelj vitalna sastavnica našega društva. Na sljedećim stranicama želimo istaknuti teološko-katoličko-duhovne aspekte stvarnosti obitelji.

Isus je Sin Božji, Isus je Gospodin, on je taj koji je došao s posebno velikom misijom da iskusimo Očevu ljubav. Kada Sin Božji ulazi u povijest, što mu je jedino potrebno? To je obitelj, odnosno dvoje ljudi koji se ljube, Marija i Josip. Ne treba mu ništa drugo osim ljubavi tih dviju osoba. Ako je Božjem Sinu, da bi ušao u povijest, bila potrebna obitelj, onda možemo shvatiti koliko je obitelj važna u životu svake osobe. „Božansko otajstvo utjelovljenja Riječi stoga je usko povezano s ljudskom obitelji.“² Papa Ivan Pavao II. govori: „Ljudsko očinstvo i majčinstvo... sami po sebi na bitan i isključiv način imaju 'sličnost' s Bogom, na čemu je obitelj utemeljena, shvaćena kao zajednica ljudskog života, kao zajednica osoba ujedinjenih u ljubavi. U biti, zajedništvo između dviju osoba koje čine obitelj usmjereno je na: punu ljubav, što znači ljubiti osobu s najvišim stupnjem ljubavi, isključivu ljubav, što znači ljubiti osobu u njenoj jedinstvenosti, te plodnu ljubav, što znači ljubiti osobu u njenom potencijalnom očinstvu/majčinstvu.“³

2. Obitelj kao preslika presvetog Trojstva

Pogledajmo Presveto Trojstvo: Otac rađa Sina, a iz ljubavi između Oca i Sina proizlazi Duh Sveti. Jedan Bog, a tri božanske osobe. Dakle, Bog želi govoriti kroz muškarca i ženu, kroz bračni čin. „Ljudska obitelj je stoga ikona Trojstva, kako za međuljudsku ljubav, tako i za misiju rađanja

života“. Muškarac i žena, stvoreni na Božju sliku i priliku postaju u braku 'jedno tijelo' (Post 2, 24). Drugim riječima, „u trojstvenoj utrobi postoji vječno generativna razmjena između prve dvije osobe (Onoga koji ljubi i Onoga koji je ljubljen), koja čini jedinstveno načelo treće osobe (Duh ljubavi Oca i Sina)“.⁴ Na sličan način u obitelji, iz zajedništva ljubavi dvoje supružnika (muškarca i žene), proizlazi dijete kao znak njihove ljubavi i njihovog postanka jednog tijela. Zbog toga je moguće nazrijeti da se uzor obitelji mora tražiti u Bogu: „božansko 'Mi' predstavlja vječni model ljudskog 'mi'; od onog 'mi' prije svega koji se sastoji od muškarca i žene, stvorenog na Božju sliku i priliku“⁵ Brak je stvarnost isključivo između muškarca i žene, koju je Bog uspostavio od početka našeg postojanja i naše povijesti: Bog u Knjizi Postanka kaže: „Plodite se i množite i napunite zemlju“. Božji poziv na roditeljstvo treba biti u odgovornosti i uz poštivanje Božjih zakona.

Kako možemo živjeti roditeljstvo u svjetlu Božje riječi objavljene u Svetom pismu? Svjesni smo da se središnja zadaća odraslog života sastoji u korištenju psihičkih, emocionalnih, moralnih, vjerskih i društvenih alata kako bi se održale i na odgovarajući način izmijenile osobne obveze prema sebi i drugima u konkretnoj stvarnosti svakodnevnog života, poput braka i roditeljstva. Odrasli uče da život uvijek uključuje nove izazove koji zahtijevaju stalan proces osobne revizije kako bi integrirali novitete bez ugrožavanja integriteta *jastva* (engl. *self*). Prošla afektivna iskustva i duboko asimilirani ideali pomažu nam tolerirati nesigurnost, boriti se s vanjskim i unutarnjim moralnim konfliktima i oduprijeti se iskušenju kompromisa sa sobom kako bismo udovoljili drugima ili stekli njihovu ljubav i naklonost. Iskustva osobnoga Boga u prošlosti, kao unutarnje pomoći i kao stvarnog bića koje zahtijeva ljubav i vjernost, pružaju vjerniku duboku motivaciju da se drži

1 G. M. COMOLLI, *Priručnik o bioetici za čovjeka dvadesetog stoljeća*, 193.

2 Pismo obiteljima *Gratissimam Sane* (2. veljače 1994.) | Ivan Pavao II., u https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/letters/1994/documents/hf_jp-ii_let_02021994_families.html [21-6-2024], GrS, 2.

3 G. KALMETA, *Socijalna etika. Obitelj, posao i društvo*, Filozofija i stvarnost 2015., 145.

4 C. NAUMOWICZ, „La famiglia come icona del mistero trinitario“, *Teologia w Polsce* 10/2 (2016), 79–96.

5 Pismo obiteljima *Gratissimam Sane* (2. veljače 1994.) | Ivan Pavao II” 6.

svojih obaveza i osobnog integriteta.⁶ Usred bezbrojnih situacija s kojima se odrasli susreću u svojoj bračnoj stvarnosti, kao zvijezda vodilja može nam poslužiti knjiga „Biti otac“ koja nam pruža biblijske temelje roditeljstva. Pogledajmo kako nam Sveto pismo može pomoći u življenju roditeljstva. Uzmimo za primjer svetog Josipa: „Ime Josip sadašnji je particip hebrejskog glagola koji znači ‘povećanje’. U njegovim zaštitničkim rukama dijete Isus će ‘rasti’ tj. „napredovati u mudrosti i u stasu i u milosti kod Boga i kod ljudi“ (Lk 2:52). Neprocjenjiva je očeva uloga učiniti da njegovo dijete raste. To je razlog postojanja autoriteta. Stoga sam Isusov autoritet proizlazi iz njegove poslušnosti Ocu. „Sva vlast na nebu i na zemlji dana mi je odzgo“ (Iv 19,11). U svojim poukama otac će se povući ispred autoriteta Boga kojemu je i sam podložan. Konačno, odgojni autoritet ima za cilj vlastiti ‘nestanak’, jer je primarna briga supružnika (ili roditelja) dolazak djeteta, u cilju ispunjenja njihova odraslog poziva. Radi se o pomaganju drugima da rastu, tako da snaga, znanje i iskustvo odrasloga potpuno budu usmjereni prema dobrom primatelja i regulirani od strane njih.⁷ Djeca imaju pravo odrastati u obitelji s ocem i majkom koji su sposobni stvoriti okruženje pogodno za njihov razvoj i emocionalno sazrijevanje.⁸ Otac i majka zajedno obnašaju roditeljsku ulogu unutar svoje obitelji uz pojedinačnu odgovornost svakoga od njih. Što se tiče malenog djeteta, majka će najviše podsjećati na pravila u vezi sa zahtjevima svakodnevnog života, dok će otac to činiti u vezi s cjelokupnim svijetom. Bez upadanja u stereotipe, njihovi načini izvršavanja autoriteta bit će različiti i trebali bi se nadopunjavati.⁹ Ljudi se ne rađaju kao odrasli, već kao djeca, što ih stavlja u položaj ovisnosti i zaštite. Kako bi rasli, moraju znati da su zaštićeni. Očinstvo se opravdava potrebom za sigurnom zaštitom, potaknuto načelom povjerenja. Dijete

je duboko uvjeren da njihov otac čini sve za njihovo dobro, a to je uvjerenje koje shvaćaju intimno. To povjerenje opravdava poslušnost. Prava poslušnost, sinovska, a ne sluganska, čini nas pažljivima prema drugome (od ‘*ob-audire*’, što znači ‘slušati prema’) te nas poziva da se odrekemo onoga čega se čvrsto držimo, da pristanemo biti smijenjeni s naših položaja i da nas vodi netko drugi. To nam omogućuje da iskusimo heteronomiju, što znači živjeti pod zakonom (*nomos*) koji nismo sami sebi dali. Naredbe, disciplina, zakoni ili zabrane doista ometaju autonomno zadovoljenje želja. U tom smislu, poslušnost je uvijek križni put. To je škola objektivnosti.”¹⁰

Postoji i jedna zamka na koju roditelji moraju paziti i koju je korisno izbjeći jer „...ponekad žarka želja roditelja za uspjehom svoje djece može biti opterećena narcizmom... Roditelji mogu željeti da njihovo dijete postigne ono što oni nisu mogli ostvariti u vlastitim životima. Usvajanjem ove roditeljske želje dijete postaje opterećeno nastojanjem da popravlja ili ispašta zbog prošlih neuspjeha svojih roditelja. „Očevi ne razdražujte svoju djecu“, savjetuje apostol Pavao (Ef 6, 4). Roditelji moraju poštivati slobodu onih koje ljube i riskirati da ih vide kako griješe i pate zbog toga.“¹¹

Sličan primjer nalazimo i u paraboli o izgubljenom sinu u kojoj Otac daje svome sinu da ode u svijet. On ga ne drži zatvorenog u podrumu. Sin odlazi i troši svoju imovinu na zabave, prostitutke, pogrešna prijateljstva. Zamislimo samo brigu koja tišti oca kada vidi svoga sina kako zlorabi svoju slobodu. No, taj otac ne prestaje čekati svoga sina. Jer obitelj je mjesto oprosta. U oproštenju postoji istinska sloboda i prava ljubav. Moramo se truditi živjeti antropologiju oprosta. Nadalje, obitelj je prva škola života. Roditelji uče svoju djecu radu: iz kršćanske perspektive, rad nije samo ljudski trud, već i

6 C. BRESCIANI, „Osoba i obuka. Razmišljanja o obrazovnoj i psihoterapijskoj praksi“, 64.

7 D. REY, *Sois un père*, EMMANUEL, Pariz 2021. 20

8 G. M. COMOLLI, *Priručnik o bioetici za čovjeka dvadesetog stoljeća*, 193.

9 Cf D. REY, *Sois un père*.

10 D. REY, *Sois un père*, EMMANUEL, Pariz 2021.

11 Cf *Isto*. 35

božanski. Bog i dalje stvara svijet: „Otac moj sve do sada radi pa i ja radim“ (Iv 5,17). Dakle, ljudska bića proširuju Božji čin stvaranja. Rad ruku i tijela, što je bitno za djecu kao inicijacija u stvarnost, također postaje duhovno iskustvo jer sudjeluje i proširuje djelo Stvoritelja. Ovaj zadatak također uključuje obrazovanje u smislu tijela, ponekad unatoč patnjama koje nam nameće. Otkrivamo da je tijelo mjesto predavanja sebe. Vrlina umjerenosti omogućuje nam usmjeravanje žrtava i odricanja od dobrobiti tijela u službi drugih. Nadalje, roditelji uče djecu i uspješnim vladanjem vlastitim tijelom, poštovanjem prema njemu i brigom prema njemu... „Proslavite dakle Boga u vašem tijelu“ (1 Kor 6:19).¹²

3. Kriza obitelji

O krizi obitelji mogle bi se napisati stranice i stranice... Pitanje je kako zaštititi obitelj kada se dovodi u pitanje njezina kvaliteta kao prirodne institucije? Očito, negiranjem Boga, čovjek odbacuje korijen istine obitelji i osporava, u cjelini, stabilnost prirodnog poretka. Bez Boga, sve je relativno. Živimo u fluidnom svijetu u kojemu nema etičke ujednačenosti, nema teološke uniformnosti, nema ujednačenosti vjere. Živimo u post-kršćanskom kontekstu koji je obilježen snažnim ateizmom i individualističkim subjektivizmom. Individualistički subjektivizam primjerice donosi narcisoidnu afektivnost, nestabilne osjećaje i pokoravanje vlastitim željama. U afektivnosti nema prostora za volju i intelekt. Suvremeni čovjek je na neki način „afektivno nepismen“.

Drugi aspekt je utilitarizam: stvarnost se ne procjenjuje prema dobroti koju nosi u sebi, već prema maksimiziranju korisnog dobra koje svatko od nas može dobiti; potom scijentizam, u kojemu znanost više nije jedan od ključeva razumijevanja stvarnosti, kao niti etika, teologija i filozofija, već postaje jedini i isključivi ključ iščitavanja realnosti; tehnicizam: sve što je tehnički moguće, u suvremenom se svijetu samo

po sebi shvaća kao etički i pravno dozvoljeno; kontraktualizam: više ne postoje univerzalna prava koja prethode političkoj, društvenoj i gospodarskoj zajednici, prava su samo ona koja su priznata u ugovorima; relativizam, u kojemu su dobro i zlo vrlo upitne dimenzije jer više ne znamo što je dobro, a što zlo – ova vizija doseže nihilizam jer jednom kada se dobro i zlo uklone, ne postoji ništa ni s etičkog ni s pravnog stajališta.

Kada Bog ne postoji, onda se možemo pozvati na ono što je Feuerbach rekao: '*Homo homini Deus est*',¹³ prema kojemu više nije Bog središte postojanja, već čovjek. Ateistička vizija čovjeka je čak i čovjek koji postaje sam svoj Bog. Jedan od plodova svega ovoga izrečenog je upravo transhumanizam, koji stoji kao jedan od najvećih izazova našeg vremena pred stvarnošću obitelji. Danas se čvrst odnos *par excellence*, odnosno obitelj, ne može tolerirati. Danas realnost naravne obitelji napadaju brojne sile. Ne radi se čak ni o tome da se obitelj eliminira, već da je se likvidira, pa da se obitelj nazove čak i ono što nije obitelj. Dakle, ako je sve obitelj, onda ništa nije obitelj. Znamo da je u transhumanizmu neprijatelj upravo tijelo, pa i obitelj progresivno ne predstavlja nešto što 'jest', već nešto što se 'stvara'. U tom smislu, rodna ideologija također tvrdi da nije bitno tvoje tijelo, nego kako se osjećaš. „Suočeni sa svjetskim 'tsunamijem' koji se očituje na vrlo agresivne načine, kojim upravljaju odabrane i ograničene političke i akademske elite te snažni i utjecajni LGBT lobiji koji imaju za cilj trijumf subjektivne i individualne želje kao prava na globalnoj razini, dužni smo se probuditi kako bismo potvrdili apsurd i neprihvatljivost vizije čovjeka odvojenog od biološke (*bio-'logico'*), to jest, po prirodi koju je dao Bog Stvoritelj.“ Naravno, ne želimo nikoga osuđivati, ali moramo pokušati uspostaviti međusobni dijalog. A moglo bi se još mnogo toga reći i o drugim izazovima suvremenog vremena koji se tiču obitelji, kao što su medicinski potpomognuta oplodnja, uređivanje gena, eutanazija, kloniranje, itd.¹⁴

¹² Isto. 35-36

¹³ L. VINCENTI, „Homo homini deus. Theology, anthropology and politics as from Ludwig Feuerbach“, *Etudes theologiques et religieuses* 94/2 (2019), 215–229.

Naravno, ne želimo nikoga osuđivati, ali moramo pokušati uspostaviti međusobni dijalog. A moglo bi se još mnogo toga reći i o drugim izazovima suvremenog vremena koji se tiču obitelji, kao što su medicinski potpomognuta oplodnja, uređivanje gena, eutanazija, kloniranje, itd.

4. Zaključak

Kada govorimo o obitelji i roditeljstvu u kontekstu teologije i duhovnosti, prva stvar koja se mora uzeti u obzir jest potreba za obiteljskom

duhovnošću. „Specifična obiteljska duhovnost danas se više nego ikad osjeća kao nužnost pred izazovima modernog sekulariziranog društva. [...] Te kulturne i ideološke otpore neće biti moguće prevladati jednostavnim pozivanjem na tradicionalne moralne vrijednosti. Mora se razviti pozitivna vizija domaćih vrijednosti, istinski obiteljski misticizam, personalističke prirode, koji ukorjenjuje bračne i obiteljske odnose u trojstvenom zajedništvu utjelovljenom i objavljenom u Isusu Kristu“¹⁵

---

14 G. M. COMOLLI, *Priručnik o bioetici za čovjeka dvadesetog stoljeća*. 196

15 H.E.M. OULLET - G. FELICIANI, “Obitelj u suvremenom društvu: preživljavanje ili ponovno rođenje?”, 3.